

แรงงานต่างด้าวกับการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน
migrant workers and human right abuses

อภิวรรณ ศิรินันทนา¹

Apiwan Sirinantana¹

วันที่รับบทความ (Received)

2 พฤศจิกายน 2564

วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised)

12 พฤษภาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)

25 พฤษภาคม 2565

บทคัดย่อ

ประเทศไทยได้ประสบปัญหาเกี่ยวกับคนเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นปัญหา ต่อทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ และความมั่นคงของรัฐ และย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชน คนต่างด้าวที่เข้าเมืองมาโดยผิดกฎหมายจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากส่วนใหญ่ คนต่างด้าวจะเข้ามาเพื่อทำงานในประเทศ ซึ่งเป็นการแย่งงานประชากรในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สิทธิของคนเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ยังไม่ชัดเจน เนื่องจากหากมีใช้บุคคลที่กฎหมายรองรับสถานภาพแล้ว สิทธิบางประการที่กฎหมายรองรับไว้ บุคคลดังกล่าวอาจไม่ได้รับสิทธินั้น ทำให้มีการถูกละเมิดสิทธิ จึงควรที่จะมีการพัฒนาระบบกฎหมายและการดูแลคนเข้าเมือง ทั้งๆที่การเข้าเมืองมานั้นจะไม่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยระบบกฎหมายและการดูแลจะต้องนำหลักสิทธิมนุษยชนมาใช้กับบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

คำสำคัญ : แรงงานต่างด้าว, สิทธิมนุษยชน, การละเมิดสิทธิมนุษยชน

Abstract

Thailand have the problems about illegal migrants. These problems effect to officers and public security and also to Thai people. Illegal aliens will affect the economy of country. It's most because aliens enter Thailand for working results in job competition of local population. Hence it can be seen that the right of illegal migrants still having ambiguity because if the law not clear status of such persons they are not entitled to some rights which can cause infringement. So the law should be developed for rights of both legal and illegal migrants. Law system and migrants control should bring human rights principles to use equally for every migrants.

¹ คณะนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

¹ Faculty of Communicattion Arts Rambhai Bami, Rajabhat University

* Corresponding author; email : apiwannarak999@gmail.com

Keywords: aliens work, human rights, infringement

บทนำ

ปัจจุบันแนวโน้มสถานการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก นับวันยังมีภาวการณ์เคลื่อนย้ายแรงงานสูงขึ้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวสร้างความวิตกกังวลให้กับรัฐบาลหลาย ๆ ประเทศโดยเฉพาะประเทศปลายทางซึ่งเป็นที่รองรับคนย้ายถิ่นจำนวนมาก ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่น่าสนใจของการเป็นศูนย์กลางการย้ายถิ่นระดับภูมิภาคในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเป็นทั้งประเทศต้นทาง ประเทศทางผ่าน และประเทศปลายทางของผู้ย้ายถิ่นระหว่างประเทศจำนวนมาก ทั้งผู้ย้ายถิ่นแบบปกติและผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติแบบไม่ปกติ (องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน, 2554) ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีการหลั่งไหลเข้าของแรงงานต่างด้าวอย่างต่อเนื่อง และแรงงานต่างด้าวในไทยส่วนใหญ่เดินทางมาจากประเทศเพื่อนบ้าน 3 ประเทศคือ พม่า ลาว และกัมพูชา ซึ่งรัฐบาลไทยได้ผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวทั้ง 3 ประเทศจดทะเบียนขอใบอนุญาตทำงานได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 และทำการจดทะเบียนแรงงานต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางานฉบับประจำเดือนธันวาคม 2562 ระบุว่า ประเทศไทยมีแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานทั่วราชอาณาจักรปี 2562 รวมทั้งสิ้น 3,005,376 คน ซึ่งเป็นตัวเลขที่เพิ่มขึ้น จากปีก่อน ๆ หากดูสถิติย้อนหลังตั้งแต่ปี 2556-2562 พบว่า มีแรงงานต่างด้าวทำงานในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน, 2562)

ประกอบกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทยที่ก้าวขึ้นมาเป็นฐานแห่งการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมทำให้เกิดความต้องการแรงงานเพื่อตอบสนองความต้องการกลไกผลิตของภาคอุตสาหกรรม จึงเป็นที่มาของการนำเข้าแรงงานต่างด้าว การเข้ามาของแรงงานต่างด้าวในไทยจำเป็นจะต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมายเพื่อจะได้รับการคุ้มครองสิทธิจากรัฐ แต่ในทางกลับกันการเข้ามาของแรงงานต่างด้าวแม้จะถูกต้องตามกฎหมายมีกฎหมายคอยคุ้มครองและรองรับ แต่เมื่ออยู่ภายใต้การดูแลของผู้ประกอบการหรือนายจ้างก็มักจะแสวงหาช่องทางเอารัดเอาเปรียบ ละเมิดสิทธิทั้งการใช้ทำงานเกินเวลา ไม่จัดสวัสดิการพื้นฐานที่เรียกว่าปัจจัยสี่ การเข้าไม่ถึงสิทธิในการเข้าถึงการรักษาพยาบาลพื้นฐานที่สมควรจะได้รับจนไปถึงการใช้ความรุนแรงกับแรงงานต่างด้าว ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดจากผู้ประกอบการที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับแรงงานกลุ่มนี้เหมือนแรงงานทั่วไป (ธนพัฒน์ พันธุ์สุข, 2559)

จากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับแรงงานต่างด้าวเป็นปัญหาพื้นฐานและส่งกระทบระยะยาวต่อความมั่นคงของรัฐ การที่จะยุติปัญหาดังกล่าวจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายไม่ว่า จะเป็นรัฐ ผู้ประกอบการ และแรงงานต่างด้าวที่จะต้องหาข้อตกลงในการปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้ปัญหาการละเมิดสิทธิและเอารัดเอาเปรียบของผู้ประกอบการที่มีต่อแรงงานต่างด้าวยุติลง โดยการที่รัฐจะต้องมีมาตรการในทางคุ้มครองแรงงานต่างด้าวและส่งเสริมให้ผู้ประกอบการนำแรงงานต่างด้าวเข้าสู่ระบบ เพื่อให้รัฐเข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตามและกำกับดูแลตามหลักสิทธิมนุษยชนและมาตรการของรัฐสืบต่อไป

แรงงานต่างด้าวกับการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

จากนโยบายของประเทศไทยที่ผ่อนผันให้มีการว่าจ้างแรงงานต่างด้าว โดยพยายามควบคุมจำนวนและจัดระบบให้แรงงานต่างด้าวได้รับการจ้างงานโดยถูกกฎหมาย กล่าวคือ แรงงานต่างด้าวจำนวนมากหลายแสนคนทะลักเข้ามาลักลอบทำงานในประเทศไทยเป็นเวลาดำเนินการของประเทศไทยในการจัดระบบจึงทำได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น แต่แรงงานต่างด้าวเหล่านี้ได้เข้ามาดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนหลายแห่งในสังคมไทย ซึ่งการอพยพของแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ได้กลายเป็นสิ่งที่คุ้นชินในสายตาคนไทยมาอย่างยาวนาน ดังที่ศาสตราจารย์ภิกขาน แล ดิลกวิทยรัตน์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวถึงความสำคัญของแรงงานในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจว่า แรงงานมีความสำคัญในการค้าทุนสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเศรษฐกิจไทยเติบโตด้วยแรงงานต่างด้าวทั้งสิ้น โดยเฉพาะในรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 ที่ใช้แรงงานขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ (ประชาไท, 2561)

ประกอบกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงของสังคมจากอดีตผู้ชายมีหน้าที่หาเลี้ยงครอบครัว ส่วนฝ่ายหญิงมีหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยของบ้านและเลี้ยงดูลูก ๆ ในสังคมปัจจุบันผู้หญิงไทยได้รับการศึกษามากขึ้น งานของผู้หญิงจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแต่ในบ้านอย่างเดียว ผู้หญิงปัจจุบันต้องรับภาระงานทั้งที่ทำงานและที่บ้าน การว่าจ้างคนมาทำงานบ้านก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สำคัญของผู้หญิงที่ทำงานนอกบ้านในการแบ่งเบาภาระในการทำงานบ้าน เหตุนี้ทำให้มีความต้องการคนมาทำงานบ้านมากขึ้นเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระงานในบ้าน ในอดีตการจ้างแรงงานรับใช้ในบ้านในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนั้นจะเป็นกลุ่มแรงงานอพยพภายในประเทศ โดยมีการเคลื่อนย้ายของแรงงานทั้งจากภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้ามาทำงาน แต่ในระยะหลังความสนใจในการเคลื่อนย้ายแรงงานภายในประเทศลดลง ทั้งนี้สาเหตุมาจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ทำให้แรงงานอพยพภายในประเทศสนใจที่จะทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่าการเข้ามาเป็นคนงานทำงานบ้านที่กรุงเทพมหานคร และอีกสาเหตุคือการเข้ามาทำงานบ้านในสังคมส่วนมากโดยเฉพาะสังคมไทยที่มักเข้าใจว่างานบ้านเป็นงานที่ไม่มีศักดิ์ศรี สิ่งเหล่านี้ดูเหมือนจะทำให้ผู้ประกอบการอาชีพนี้ไม่ค่อยมีความภาคภูมิใจที่จะบอกว่าตนเป็นลูกจ้างทำงานบ้าน นอกจากนี้สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้คนไทยสนใจทำอาชีพนี้ลดลงเพราะมีทางเลือกในการว่าจ้างแรงงานต่างด้าวมากขึ้น แรงงานต่างด้าวเหล่านี้จะได้รับค่าตอบแทนที่ต่ำกว่าคนไทย โดยที่คนไทยบางส่วนยังคงให้ความสนใจทำงานรับใช้ในบ้านอยู่หากว่าได้ค่าตอบแทนการทำงานไม่เป็นที่น่าพอใจของแรงงานไทย แต่ในระยะหลังเมื่อมีการเคลื่อนย้ายเข้ามาของแรงงานต่างด้าวมากขึ้นซึ่งเป็นทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับผู้จ้าง ประกอบกับผลตอบแทนที่จ่ายต่ำกว่าแรงงานไทย สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้มีการขยายการจ้างงานของแรงงานต่างด้าวกว้างขวางยิ่งขึ้น ส่วนใหญ่เป็นแรงงานทักษะต่ำและมีต้นทุนที่ต่ำกว่าแรงงานชาวไทย แรงงานต่างด้าวจึงเป็นองค์ประกอบหลักของการผลิตสินค้าและบริการ และเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เติบโต สามารถเสริมสร้างฐานะการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศได้เป็นอย่างดี และสามารถทดแทนงานรับจ้างต่าง ๆ ที่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงานอย่างรุนแรงโดยแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ล้วนแล้วแต่กระจายอยู่ในหลายภูมิภาค โดยเฉพาะธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง การให้บริการ การเกษตร และการประมง ซึ่งกิจการเหล่านี้มีสัดส่วนของผู้ใช้แรงงานต่างด้าวต่อแรงงานไทยที่ค่อนข้างสูง โดยจากการประเมินของศูนย์วิจัยกสิกรไทย พบว่า สัดส่วนของผู้ใช้แรงงานต่างด้าวต่อแรงงานทั้งหมดในประเทศไทยในธุรกิจรับเหมา

ก่อสร้างอยู่ที่ร้อยละ 26.9 ธุรกิจ การให้บริการร้อยละ 16.4 และธุรกิจเกษตรและการประมงร้อยละ 3.7 ในขณะที่สัดส่วนแรงงานต่างด้าวใน 3 ธุรกิจนี้มีสัดส่วนถึงร้อยละ 64 ของแรงงานต่างด้าวทั้งหมด นับได้ว่าแรงงานต่างด้าวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับโครงสร้างและการเติบโตของเศรษฐกิจไทย (ศูนย์วิจัยกิจการไทย, 2560)

ประเด็นที่น่าสนใจที่ก่อให้เกิดการแพร่หลายของการจ้างแรงงานต่างด้าวอีกอย่างหนึ่งมีสาเหตุมาจากการที่ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวซึ่งโดยส่วนใหญ่จะอยู่แต่ภายในบ้านของนายจ้างเท่านั้น โอกาสที่จะพบปะพูดคุยกับผู้คนมีน้อยมาก มีข้อจำกัดด้านภาษา การไม่มีญาติพี่น้องหรือเพื่อนทำงานด้วย หรือการไม่ชำนาญในการเดินทาง เมื่อต้องออกนอกบ้านอาจจะไม่รู้จักรั้วเส้นทาง หรือกลัวการถูกเจ้าหน้าที่จับกุมทำให้อึดต่อการขึ้นตรงกับนายจ้างมากขึ้น สอดคล้องกับที่นักวิชาการ อ.ดร.รัชดา ไชยคุปต์ ระบุว่า สาเหตุหลักที่ทำให้ปัญหายังคงอยู่ คือ “ความเงียบ” ซึ่งเกิดจาก “ความกลัว” ที่จะมีปัญหาทั้งกับนายจ้างและถูกส่งกลับบ้าน หรือไม่สามารถทำงานในประเทศปลายทางต่อไปได้ ในขณะเดียวกันการขาดความรู้และข้อมูลด้านสิทธิของตนเอง และการเข้าถึงหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือก็ทำให้ปัญหายังคงดำเนินอยู่ กลายเป็นความท้าทายในการหาหนทางแก้ปัญหาแรงงานหญิงข้ามชาติในปัจจุบัน (รัชดา ไชยคุปต์, 2562) ดูเหมือนว่านายจ้างกับลูกจ้างจะเป็นเรื่องภายในครอบครัว เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบไม่ค่อยเข้าไปยุ่งเกี่ยวเรื่องภายในครอบครัวมากนัก ความรุนแรงในครอบครัวเป็นตัวอย่างหนึ่งที่คนภายนอกเล็งที่จะเข้าไปเป็นตัวกลาง อีกทั้งเนื่องจากบ้านเป็นสถานที่ ส่วนบุคคลการเข้าไปตรวจสอบจึงเป็นไปได้ยากลำบากในประเทศไทยลูกจ้างทำงานบ้านส่วนใหญ่มักจะเป็นเพศหญิงและพักอาศัยอยู่กับนายจ้างเพื่อสามารถอำนวยความสะดวกให้กับนายจ้างในการเรียกใช้ได้ตลอดเวลา ลักษณะดังกล่าวเปิดช่องให้เกิดการใช้แรงงานจนเกินความพอดีและการถูกเอาเปรียบจากนายจ้าง ลูกจ้างทำงานบ้านยากที่จะปฏิเสธคำสั่งของนายจ้าง อีกทั้งด้วยลักษณะงานที่แยกตัวออกมาจากสังคมภายนอก และมีลักษณะที่เป็นเรื่องภายในครอบครัว ความสุขชั่วของการอยู่ใต้อาณัติของลูกจ้างต่อนายจ้าง อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้ลูกจ้างทำงานบ้านง่ายต่อการถูกละเมิดสิทธิแรงงาน เสี่ยงต่อความยุติธรรมในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการทำร้ายร่างกายและการล่วงละเมิดทางเพศมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ ซึ่งสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว (2560) ระบุว่าแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานผู้รับใช้ในบ้านมีเพียง 33,354 คน ซึ่งถือว่าเป็นงานอยู่นอกกำลังการผลิตไม่ถือว่าเป็นตัวเลขที่ให้ความสำคัญทางระบบเศรษฐกิจของประเทศหากเทียบกับภาคอุตสาหกรรมการให้ความคุ้มครองในส่วนของกฎหมายคุ้มครองแรงงานยังไม่สามารถครอบคลุมถึงแรงงานกลุ่มนี้มากนัก ทั้งนี้ส่งผลให้การได้รับความคุ้มครองกับคนกลุ่มนี้ยังไม่เห็นผลเต็มที่เท่าที่ควร ลูกจ้างทำงานบ้านจัดได้ว่าอยู่ในกลุ่มเสี่ยงทางสังคมเพราะอาจต้องเผชิญปัญหาอย่างโดดเดี่ยว ความอดทนกับสภาพการทำงานที่ต่อเนื่องยาวนาน หลายคนกล่าวว่าการทำงานบ้านเป็นงานที่ทำไม่มีวันเสร็จสิ้นเนื่องจากเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกทุกคนในบ้าน การขาดสัญญาจ้างที่เป็นลายลักษณ์อักษรระหว่างลูกจ้างกับนายจ้าง การขาดการจัดเจ้าหน้าที่ความรับผิดชอบ การขาดคุณลักษณะของการทำงานรวมถึงการระบุดำเนินงานทำให้ประหนึ่งว่าผู้ทำงานรับใช้ในบ้านจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของสมาชิกทุกคนภายในบ้าน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อาจส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการจ้างงาน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานในภาคอื่น นับว่าเป็นแรงงานที่มีความเสี่ยงสูงต่อการถูกละเมิดสิทธิ ถูกเอาเปรียบ ล่วงละเมิด และการถูกเลือกปฏิบัติ ถึงแม้ว่ารัฐไทยได้มีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวแต่ไม่ได้หมายความว่าคนที่จดทะเบียนแล้วจะปลอดภัยจากการบังคับใช้แรงงาน การถูกละเมิดสิทธิแรงงาน เนื่องจากยังไม่ปรากฏการ

ตรวจสอบติดตาม และการช่วยเหลือแรงงานหลังจากที่จดทะเบียนแล้ว นอกจากนี้ยังไม่รวมถึงแรงงานต่างด้าวที่ยังไม่ได้จดทะเบียนและมีช้อนเร้นอยู่เป็นจำนวนมาก แรงงานเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะประสบปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสภาพการจ้างงานสภาพการทำงานการเข้าถึงบริการต่าง ๆ โดยทั่วไปถือว่าแรงงานเหล่านี้เป็นกลุ่มเสี่ยงทางสังคมสูง (ผจงรักษ์ ศรีไชยวงศ์, 2557)

ในปัจจุบันปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นสาเหตุสำคัญของการย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในไทยประเด็นเรื่องการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการสังคมของแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากสังคมอย่างรอบด้าน เนื่องจากแรงงานกลุ่มนี้ถือเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งแรงงานต่างด้าวได้เข้ามามีบทบาทในภาคธุรกิจต่าง ๆ ทั้งการเป็นแรงงานในภาคเกษตร ประมง อุตสาหกรรม ก่อสร้าง รับจ้างทั่วไป และคนรับใช้ในบ้าน ซึ่งโดยมากงานที่แรงงานต่างด้าวทำจะเป็นงานระดับล่างประเภทงานหนัก งานเสี่ยงอันตราย และงานที่สกปรก นอกจากนี้กลุ่มผู้ประกอบการยังนิยมจ้างแรงงานต่างด้าว เนื่องจากสามารถจ้างโดยใช้ค่าแรงต่ำกว่ามาตรฐาน แรงงานเหล่านี้ไม่เกี่ยงงาน และนายจ้างมีข้อต่อรองในการหลีกเลี่ยงการจ่ายค่าแรงหรือค่าล่วงเวลา โดยการข่มขู่ว่าจะส่งตัวให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ เนื่องจากหากนายจ้างไม่พาแรงงานไปจดทะเบียน แรงงานเหล่านี้ก็ถือเป็นแรงงานที่ผิดกฎหมายสามารถถูกจับกุมได้ทันที แม้ว่าสังคมไทยจะทราบถึงความจำเป็นในการจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน แต่ที่ผ่านมาแรงงานเหล่านี้กลับไม่ได้รับการปฏิบัติที่ดีตามที่ควรจะเป็น จึงพบว่าแรงงานต่างด้าวประสบความยากลำบากอย่างมากในการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการต่าง ๆ ในประเทศไทย แรงงานต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยนั้นการทำงานมิได้เป็นไปอย่างราบรื่นนัก แรงงานเหล่านี้มักประสบกับปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะแรงงานที่อยู่ในสถานะของบุคคลที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย ซึ่งส่วนใหญ่ทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาตจึงมักถูกละเมิดสิทธิได้ง่ายในส่วนของปัญหาแรงงานต่างด้าวที่รัฐไทยได้พยายามแก้ไขปัญหามาเป็นระยะเวลาช้านาน แต่รัฐไทยยังไม่สามารถหามาตรการการแก้ไขปัญหาได้อย่างเด็ดขาด เริ่มจากปี พ.ศ.2535 รัฐไทยได้เริ่มมีนโยบายจัดการกับแรงงานข้ามชาติเป็นครั้งแรกในรูปของมติคณะรัฐมนตรีจนกระทั่งปัจจุบันดูเหมือนว่านโยบายของรัฐต่อแรงงานต่างด้าวจะวนเวียนอยู่กับการควบคุมและจัดการเท่านั้น ประเด็นสิทธิมนุษยชนถูกอ้างขึ้นมาเพื่อป้องกันการครหาจากสังคมโลกและองค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ เท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว เรื่องสิทธิมนุษยชน และสิทธิแรงงานเป็นเรื่องที่ยังถูกละเลยและไม่ได้รับความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อฝ่ายราชการ สื่อมวลชน และคนไทยบางส่วนยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อแรงงานต่างด้าว (ผจงรักษ์ ศรีไชยวงศ์, 2557)

สิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญในฐานะที่เป็นอารยธรรมโลก (World Civilization) ของมนุษย์ที่พยายามวางระบบความคิดเพื่อให้คนทั่วโลกเกิดความระลึกรู้ คำนึงถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ตั้งแต่ยอมรับความเป็นมนุษย์ คักดีศรี ขาดิกำเนิต สิทธิต่าง ๆ ที่มีพื้นฐานมาจากความชอบธรรม ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งสิทธิตั้งแต่กำเนิด โดยให้ความสำคัญกับคำว่าชีวิต (Life) นอกจากนี้แล้วสิทธิมนุษยชนยังมีความสำคัญในแง่ของการเป็นหลักประกันของความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพ และสภาวะโลกปัจจุบันเรื่องของสิทธิมนุษยชนก็ไม่ใช้เรื่องประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องที่สังคมทั่วโลกต้องให้ความสำคัญ เพราะประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ผูกพันตามพันธกรณีแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ และที่สำคัญเรื่องของสิทธิ

มนุษยชนยังได้ถูกนำไปใช้ในการเมือง เศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าทำให้สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปคว่ำบาตรทางการทูต การงดการทำการค้าด้วย หรือกรณีการส่งกองกำลังทหารของสหประชาชาติเพื่อเข้าไปยุติการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในบอสเนีย เฮอร์เซโกวีนา และในโคโซโว ของอดีตประเทศยูโกสลาเวีย เป็นต้น ด้วยสาเหตุและความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้น เราจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการศึกษาเรื่องสิทธิมนุษยชน เพราะมีความสำคัญทั้งในด้านสังคมโลกและการสร้างประชาธิปไตยในสังคมไทย อีกทั้งชาวไทยพีบีเอส ยังระบุว่า นายเอ แรงงาน ชาวเมียนมา วัย 37 ปี หนีออกจากโรงงานฟอกยีนส์แห่งหนึ่งในพื้นที่ ต.สามควายเผือก อ.เมือง จ.นครปฐม และได้เข้าร้องทุกข์ต่อกรมคุ้มครองสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน เพราะน้องของภรรยาวัย 17 ปี ถูกนายจ้างล่อลวงละเมิดทางเพศที่โรงงานฟอกยีนส์ในจ.กาญจนบุรี เมื่อวันที่ 7 พ.ค. 2560 นายเอ ยังเล่าว่า ที่ผ่านมานายจ้างคนนี้มีพฤติกรรมล่อลวงละเมิดทางเพศแรงงานหญิงหลายครั้ง แต่ไม่มีการร้องเรียน หรือแจ้งความดำเนินคดี เพราะกลัวว่าจะถูกทำร้ายร่างกาย แต่ครั้งนี้เขาทนไม่ได้ จึงตัดสินใจออกมาเรียกร้องความเป็นธรรมให้ครอบครัว (ชาวไทยพีบี, 2560)

พัฒนาการสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

พัฒนาการการต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิมนุษยชนในสังคมนั้นมีมายาวนาน สถานการณ์สำคัญของสังคมไทยที่ถือว่าเป็นมิติการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพ ตั้งแต่ในยุคเริ่มเปิดประเทศภายหลังสนธิสัญญาเบาริง, เหตุการณ์ ร.ศ.103 ที่ชนชั้นสูงบางกลุ่มเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงการปกครอง เหตุการณ์ร.ศ. 130 ที่คณะทหารหนุ่มก่อการกบฏเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง

การปฏิวัติ 2475 ที่ปรากฏพร้อมหลัก 6 ประการของปรีดี พนมยงค์ ซึ่งกล่าวถึงหลักสิทธิเสมอภาคและความเป็นอิสระเสรีภาพ การต่อสู้ในยุคเผด็จการทหารนับหลังจากรัฐประหาร 2490 จนถึงยุคของระบบปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ นับตั้งแต่ปี 2501 เรื่อยมา ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าแม่ไทยจะให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนตั้งแต่ปี 2491 แต่แนวคิดสิทธิมนุษยชนแบบอุดมการณ์เสรีนิยมตะวันตกก็เติบโตอย่างแข็งแกร่งในสังคมไทย ท่ามกลางบริบททางการเมืองที่ล่าหลังเป็นเผด็จการแม้จะมีการต่อสู้และเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพอย่างเข้มข้น เช่นในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งต่อมาเรื่องของมนุษยชนเป็นปรากฏการณ์ความสนใจและมีการถกเถียงกันอย่างมากมาย จนกระทั่งมีการก่อตั้งคณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนขึ้นเพื่อศึกษากฎหมายหรือร่าง พ.ร.บ.ที่แย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือขัดต่อสิทธิมนุษยชนทั้งปัญหาภายในและภายนอกประเทศ ในสมัยของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ แต่ก็ล้มเหลวเพราะความไม่ต่อเนื่องของอายุของสภาผู้แทนราษฎร และความเป็นอิสระและความเป็นกลางในการทำงาน รวมทั้งเรื่องผลประโยชน์ทางการเมืองและแม้ภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 ที่ถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงครั้งสำคัญของไทย ซึ่งชัยชนะของประชาชนมีผลผลักดันสร้างสำนึกสิทธิมนุษยชนที่จริงจังในสังคมไทย และการสร้างกลไกต่าง ๆ เพื่อป้องกันอำนาจเผด็จการทางทหาร และรัฐบาลของนายอานันท์ ปันยารชุน ได้บริหารประเทศได้นำประเทศเข้าสู่สมาชิกของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง จนถึงการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ที่ดูจะเป็นความหวังของผู้ต่อโอกาสหรือผู้ไร้อำนาจที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นหนึ่งกลไกสำคัญของรัฐที่มีบทบาทในระดับหนึ่งในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย ซึ่งยังมีอาชีพอื่นอีกที่ทำหน้าที่นี้ เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลปกครอง ศาลยุติธรรม ผู้ตรวจการแผ่นดินรัฐสภา เป็นต้น แต่ดูเหมือนรากเหง้าและปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ยังดำรงอยู่ในสังคมไทย อันเป็นผลมาจากหลายสาเหตุ เช่น ระบบเศรษฐกิจการเมืองแบบเผด็จการ อำนาจนิยม ระบบทุนนิยม หรือวิถีพัฒนาที่มีได้เอาความเป็นมนุษย์และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นที่ตั้ง วัฒนธรรมความเชื่อที่ล้าหลังจนก่อมายุคตึมนิด ๆ ที่ไม่ศรัทธาคคุณค่าความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียม เป็นผลให้เกิดความรุนแรงและสนับสนุนการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนจนฝังรากลึกมาถึงปัจจุบัน (เจริญ โฆษณานันท์, 2545)

สถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อแรงงานต่างด้าว

เนื่องจากในอดีตจนถึงปัจจุบันประเทศไทยได้ประสบปัญหาเกี่ยวกับคนเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายซึ่งเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวล ต่อทั้งผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือแม้แต่ปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นในทางโดยอ้อมส่งผลกระทบต่อประชาชน พลเมืองของรัฐทั้งสิ้น โดยส่วนใหญ่แล้วคนต่างด้าวที่เข้าเมืองมาโดยผิดกฎหมายจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศเนื่องจากส่วนใหญ่ คนต่างด้าวจะเข้ามาเพื่อทำงานในประเทศ ซึ่งเป็นการแย่งงานประชากรในพื้นที่นั้น ๆ ทำให้คนไทยตกงาน เงินหมุนเวียนออกนอกประเทศ และไม่สามารถที่จะตรวจสอบได้ เพราะไม่มีการดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้ ในอีกทางหนึ่งหากกล่าวถึงสิทธิของคนเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายแล้วจะเห็นได้ว่ายังคงมีความไม่ชัดเจนอยู่มาก เนื่องจากหากมิใช่บุคคลที่กฎหมายรองรับสถานภาพแล้ว สิทธิบางประการที่กฎหมายรองรับไว้บุคคลดังกล่าวอาจไม่ได้รับสิทธินั้น ทำให้มีการถูกละเมิดสิทธิซึ่งอาจจะเป็นไปได้โดยง่าย (เชาวน์ กาญจนะไพบุลย์, 2556)

สิทธิประการหนึ่งที่สำคัญที่สุด และเป็นพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ สิทธิมนุษยชน ซึ่งหากได้ศึกษาถึงที่มาและความสำคัญของระบอบประชาธิปไตยแล้ว ความเข้าใจที่ว่าระบอบประชาธิปไตยนั้นมีความหมายเฉพาะทางการเมืองการปกครองเท่านั้นยังไม่ถูกต้อง เพราะประชาธิปไตยที่แท้จริงแล้วเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชนทุกคนไม่ว่าจะเป็นในด้านของจิตใจ ความรู้สึกนึกคิดของบุคคล หรือแม้กระทั่งแนวทางในการปฏิบัติของคนส่วนรวม สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับหลักประชาธิปไตยทั้งสิ้น ดังนั้นการเข้ามาของคนต่างด้าวจึงมีผลกระทบต่อความเป็นระบอบประชาธิปไตย และรวมถึงความมั่นคงของรัฐ ทำให้เกิดความเข้าใจที่ว่า คนต่างด้าวที่เข้าเมืองมาโดยผิดกฎหมายเป็นผู้กระทำความผิด เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการจับกุมและใช้วิธีการในการจับกุมที่รุนแรงไม่เหมาะสมกับประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งที่จะต้องเน้นที่สิทธิและเสรีภาพของประชาชนทุกคนไม่ว่าจะเป็นประชาชนภายในประเทศ หรือภายนอกประเทศก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิมนุษยชนที่จะต้องให้กับมนุษย์ทุกคนที่อยู่บนผืนโลกแห่งนี้เท่าเทียมกัน รวมถึงไม่ว่าจะเป็นรัฐใด ๆ ก็ตามด้วย

ปัญหาประการแรก พบว่าบุคคลที่เป็นคนต่างด้าวที่จะเข้าเมืองนั้นมีสองประเภทที่สามารถพบได้คือการเข้าเมืองของคนต่างด้าวมาอย่างถูกกฎหมายบุคคลต่างด้าวประเภทนี้กฎหมายจะให้ความคุ้มครองการกระทำต้องทำตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน และการเข้าเมืองมาของคนต่างด้าวอย่างผิดกฎหมาย ปัญหาจึงเกิดการละเมิดสิทธิคนต่างด้าวที่เข้าเมืองมาอย่างผิดกฎหมายซึ่งพบว่าบุคคลผู้กระทำความผิดคนต่างด้าวที่เข้าเมืองมาอย่างผิดกฎหมายจะกระทำได้ง่ายกว่าคนต่างด้าวที่เข้า

เมืองมาอย่างถูกกฎหมาย กรณีเช่น เด็กที่เข้าเมืองมาทำงานรับจ้างให้กับนายจ้างโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายคนเข้าเมือง ก็จะถูกทากรณกรรม ใช้งานอย่างทรมาณจากผู้ว่าจ้างอย่างไร้มนุษยธรรม และไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีการลงโทษที่รุนแรง ซึ่งก็พบเห็นเป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์อยู่เสมอ กรณีดังกล่าวข้างต้น จึงควรที่จะมีการพัฒนาระบบกฎหมายและการดูแลคนเข้าเมืองทั้งที่การเข้าเมืองมานั้นจะถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม โดยระบบกฎหมายและการดูแลจะต้องนำหลักสิทธิมนุษยชนมาใช้กับบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคอย่างเท่าเทียม

ประเด็นปัญหาประการแรกจึงมีอยู่ว่าสิทธิมนุษยชนใดบ้างที่คนต่างด้าวซึ่งเข้าเมืองมาโดยผิดกฎหมายจะได้รับจากรัฐไทย เพราะเนื่องจากการละเมิดสิทธิคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายกระทำได้ง่ายกว่าคนต่างด้าวที่เข้าเมืองอย่างถูกกฎหมาย ดังนั้นจึงควรที่จะมีการพัฒนาระบบการเข้าเมือง และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของคนต่างด้าว

ปัญหาประการที่สอง คือ ปัญหาการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่ควรให้แก่คนต่างด้าวซึ่งเข้าเมืองมาโดยผิดกฎหมายนั้น สมควรที่จะมีอย่างน้อยเพียงใด ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงสภาวะการณ์ของรัฐ ความมั่นคงของรัฐ และสภาพทางเศรษฐกิจประกอบกัน นอกจากนี้ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านกับประเทศไทย ซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับการเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายของประชากรของประเทศเหล่านี้ก็จะเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายได้ง่ายขึ้นเช่นกัน ผลกระทบอันเกี่ยวข้องกับสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ชนเพื่อนำไปปฏิบัติต่อคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายนั้น นอกจากนี้ยังอาจนำไปสู่การวางมาตรฐานสิทธิมนุษยชนของคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายระหว่างรัฐภายในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอีกด้วย เพื่อเป็นแนวปฏิบัติอันเป็นเอกภาพ และมีลักษณะไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะส่งเสริมทั้งในด้านสิทธิมนุษยชน และเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้าต่อไป (เชาวน์ กาญจนะไพบุลย์, 2556)

ปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงานต่างด้าว

การละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงานต่างด้าวที่เกิดขึ้นได้แก่

1) การถูกขูดรีดจากนายหน้าในระหว่างการเดินทางข้ามประเทศ

การเดินทางเข้ามาเป็นแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยนั้น กลุ่มนายหน้าเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำพาพวกเขาเดินทางเข้ามาแสวงหาชีวิตใหม่ในประเทศไทยได้ นายหน้าเหล่านี้จะเป็นผู้จัดการการเดินทางทั้งหมดของแรงงานต่างด้าว เริ่มตั้งแต่เรื่องการเดินทาง จัดหาที่พัก และการหางานให้ทำ แรงงานที่เข้ามาหางานทำในประเทศไทย มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพึ่งพิงนายหน้าเหล่านี้ คนพม่าที่ทำหน้าที่เป็นนายหน้าส่วนใหญ่บ้างก็เป็นคนที่แรงงานรู้จักไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้อง เพื่อน หรือคนในหมู่บ้านเดียวกัน หรือเป็นคนที่ไม่รู้จักกันมาก่อน แต่ได้รับการแนะนำให้ไปติดต่อ หรือนายหน้าเองเป็นผู้ที่เข้าไปชักชวนและเสนองานให้ทำ ซึ่งมีทั้งแบบที่ไปหาถึงหมู่บ้านหรือนัดหมายให้มาเจอกันที่ชายแดนในขบวนการนายหน้า รวมทั้งที่เป็นคนพม่าและคนไทย นายหน้าทำงานได้ต้องมีความสัมพันธ์หรือมีความสามารถในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น การจ่ายส่วยค่าผ่านทาง จนถึงการเป็นหุ้นส่วนในการนำพาแรงงานเข้าเมืองหลายครั้งเจ้าหน้าที่รัฐเองเป็นผู้นำแรงงานต่างด้าวเหล่านี้เดินทางข้ามชายแดนเข้ามาหางานทำในเมืองใหญ่ ๆ การจ่ายเงินให้นายหน้าเพื่อ

หลบหนีเข้าเมืองมาหางานทำ มิได้เป็นหลักประกันความปลอดภัย เพราะแรงงานต่างด้าวต้องเดินทางแบบหลบซ่อนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ซ่อนตัวอยู่ในรถขนส่งสิ่งของ พี่ขี้ผักต่าง ๆ ซึ่งค่อนข้างยากลำบากอันตรายและเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุถึงขั้นเสียชีวิต แรงงานหญิงหลายคนเสี่ยงต่อการถูกข่มขืน ล่วงละเมิดทางเพศจากนายหน้าหรือเจ้าหน้าที่รัฐเมื่อถูกจับกุมได้ ขบวนการนายหน้าบางส่วนทำหน้าที่เป็นเสมือนพวกค้ายาเสพติด แรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะผู้หญิงมักจะถูกนายหน้าหลอกไปขายให้แก่สถานบริการ และบังคับให้แรงงานหญิงเหล่านี้ค้าบริการทางเพศหรือขายบริการให้แก่ชาวประมงที่ต้องออกทะเลเป็นเวลานานการจ่ายค่านายหน้า โดยส่วนใหญ่จะใช้วิธีเก็บเงินโดยตรงที่นายจ้าง และนายจ้างจะหักจากค่าแรงของแรงงานอีกต่อหนึ่ง ซึ่งกลายเป็นข้ออ้างของนายจ้างที่จะไม่จ่ายค่าแรงให้แก่แรงงาน ทำให้หลายกรณีที่แรงงานต่างด้าวทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้างเลย

2) ต้องเผชิญกับสภาพการทำงานที่เลวร้าย

ลักษณะงานที่แรงงานต่างด้าวเข้ามารับจ้างทำงานส่วนใหญ่ ถูกจัดให้อยู่ในประเภท 3 ส. คือ สุดเสี่ยง แส่นลำบาก และสกปรก ในขณะที่เดียวกันต้องทำงานหนักและได้รับค่าแรงที่ไม่เป็นธรรม งานบางประเภทเป็นงานที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับฤดูกาล เช่น งานในภาคเกษตร ซึ่งต้องทำงานกลางแจ้งเป็นเวลานาน ๆ หลายชั่วโมงและไม่มีวันหยุด บางกรณีแรงงานจะถูกใช้ให้ไปทำงานที่ผิดกฎหมาย เช่น ให้ไปตัดไม้ในเขตป่าสงวน ซึ่งเสี่ยงต่อการถูกจับกุมโดยนายจ้างจะไม่รับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้นต่อสิ่งที่เกิดขึ้น

ปัญหาของแรงงานต่างด้าวแตกต่างกันไปตามลักษณะของงาน จำแนกพอเป็นสังเขปได้ ดังนี้

1. งานในภาคเกษตรกรรม ได้รับค่าแรงต่ำ ไม่มีความแน่นอนในการทำงานเพราะเป็นงานตามฤดูกาล นอกจากนี้แรงงานในภาคเกษตรกรรมยังไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานของไทย ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การไม่ได้รับค่าแรงจากนายจ้าง เนื่องจากนายจ้างจะใช้วิธีการบ่ายเบี่ยงไม่ยอมจ่ายค่าแรงด้วยการอ้างว่าหักค่าใช้จ่ายจากส่วนอื่น ๆ แล้วหรือบางครั้งใช้วิธีการแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาจับกุมแรงงานเหล่านี้

2. ในภาคประมงทะเล แรงงานต่างด้าวมักต้องออกทะเลเป็นเวลานาน นับตั้งแต่ 4 เดือนจนถึงนานเป็นปี โดยต้องทำงานอย่างหนัก มีเวลาพักผ่อนวันละไม่กี่ชั่วโมง สภาพความเป็นอยู่ค่อนข้างลำบาก รวมถึงเรื่องอาหารและยารักษาโรคที่มีเพียงเพื่อให้อยู่รอดไปวัน ๆ เท่านั้น นอกจากนี้ ยังเสี่ยงต่อการถูกทำร้ายร่างกายและถูกฆ่าจากหัวหน้างานหรือได้ง้อเรือ หากทำงานไม่เป็นที่พอใจหรือเมื่อเกิดมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกัน เรื่องราวการทำร้ายฆ่าฟันมักจะเงียบหายไปจนแรงงานต่างด้าวเรียกสถานการณ์แบบนี้ว่า "นักโทษทางทะเล" ลูกเรือที่ออกเรือเข้าไปทำประมงในเขตแดนทะเลของประเทศอื่นยังเสี่ยงต่อการถูกจับกุมของเจ้าหน้าที่ในประเทศนั้น ๆ ด้วย สำหรับประเทศไทยมีกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 ที่ออกตามความในมาตรา 22 ประกอบมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานพ.ศ. 2541 เพียงฉบับเดียวที่ให้ความคุ้มครองลูกจ้างภาคประมงทะเล โดยกำหนดให้การทำสัญญาจ้างแรงงานเป็นลายลักษณ์อักษร กำหนดชั่วโมงทำงานเวลาพัก อายุขั้นต่ำในการทำงานการจ่ายค่าจ้างที่ไม่น้อยกว่าค่าจ้างขั้นต่ำ 6 ทั้งนี้ แรงงานต้องได้รับบริการอาหารที่ถูกสุขลักษณะและน้ำดื่มสะอาด เวชภัณฑ์และยาเพื่อใช้ปฐมพยาบาลเบื้องต้นที่เพียงพอและเหมาะสมกับระยะเวลาในการทำงานบนเรือ เป็นต้น แต่ก็ไม่ได้กล่าวถึงประโยชน์ทดแทนกรณีลูกจ้างประสบอันตราย อันเนื่องมาจากการทำงานแต่อย่างใด ประการสำคัญ ลูกจ้างในกิจการประมงทะเลไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย

ประกันสังคม ซึ่งได้บัญญัติให้ลูกจ้าง หรือผู้ประกันตนได้รับการสงเคราะห์หรือได้รับประโยชน์ทดแทนเมื่อประสบอันตราย เจ็บป่วย ทูพพลภาพ หรือตายอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน คลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพรวมทั้งการว่างงานและการคุ้มครองกรณีประสบอันตรายอันเนื่องมาจากการทำงานตามกฎหมายเงินทดแทนดังเช่นลูกจ้างทั่วไป (วิจิตรา (พุงลัดดา) วิเชียรชม, 2558)

3. งานรับใช้ในบ้าน แรงงานต้องทำงานตั้งแต่เช้าจนค่ำมืด บางรายทำงานบ้านแล้ว ยังต้องทำงานในร้านขายของหรือทำงานในบ้านญาติของนายจ้างโดยได้รับค่าแรงจากนายจ้างคนเดียว แรงงานที่ทำงานเป็นคนรับใช้ในบ้านส่วนใหญ่มักถูกห้ามมิให้ติดต่อกับคนภายนอก โดยนายจ้างจะให้เหตุผลว่ากลัวแรงงานนัดแนะให้คนข้างนอกเข้ามาขโมยของในบ้าน รวมทั้งอาจจะถูกนายจ้างดูว่ากล่าวอย่างรุนแรงรวมถึงการทำร้ายร่างกายด้วย

4. แรงงานห้องแถว แรงงานต่างด้าวที่ถูกหลอกให้เข้าไปทำงานในโรงงานห้องแถวจะถูกกักให้ทำงานอยู่แต่เฉพาะในโรงงาน และต้องทำงานอย่างหนักตั้งแต่เข้าไปจนเกือบเที่ยงคืน โดยนายจ้างจะเป็นผู้จัดเตรียมอาหารให้ ซึ่งเป็นอาหารที่แย่มากบางครั้งนำอาหารที่เกือบเสียแล้วมาให้แรงงานทาน บางกรณีแรงงานได้รับประทานอาหารเพียงวันละ 2 มื้อ และไม่เพียงพอ

5. แรงงานก่อสร้าง แรงงานในภาคการก่อสร้างเป็นกิจการที่พบว่าแรงงานต่างด้าวจะถูกโกงค่าแรงบ่อยที่สุด ปัญหาค่าแรงนับเป็นปัญหาหลักที่อยู่คู่กับแรงงานต่างด้าวตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน และพบในแทบทุกกิจการ โดยที่นายจ้างมักจะผิดผ่อนค่าแรงไปเรื่อย ๆ เมื่อแรงงานเข้าไปทวงค่าแรงมักจะได้รับคำตอบว่าหักเป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไปหมดแล้ว หรือหากเป็นเงินจำนวนมาก ๆ บางรายมักจะใช้วิธีแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปจับกุมแรงงานต่างด้าวเพื่อหลีกเลี่ยงการจ่ายเงิน ในขณะที่เดียวกันแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่เมื่อยังไม่ได้รับค่าแรงมักจะดำรงชีวิตโดยการหยิบยืมเงินหรือเอาข้าวของจากร้านค้าต่าง ๆ ด้วยการติดหนี้สินไว้ก่อน เมื่อไม่มีเงินจ่ายหนี้ทำให้แรงงานอยู่ในภาวะยากลำบาก ในหลายกรณีแรงงานไม่ได้รับค่าแรงอย่างเต็มที่ คือ นายจ้างให้แรงงานทำงานไปก่อน 25 วันและจ่ายเพียง 15 วัน โดยค่าจ้าง 10 วันที่เหลือ นายจ้างใช้เป็นกลวิธีควบคุมแรงงานไม่ให้คิดหนีหรือไม่ทำงาน

ในแง่ของกฎหมายคุ้มครองแรงงาน มีบทบัญญัติบังคับให้นายจ้างจ่ายค่าตอบแทนให้แรงงานตามค่าแรงขั้นต่ำที่กำหนด แต่ปรากฏว่าค่าแรงของแรงงานต่างด้าวเกือบทั้งหมดจะได้รับต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำโดยเฉลี่ยจะอยู่ในอัตราตั้งแต่ 40 - 120 บาทต่อวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบพื้นที่ชายแดนรายได้ต่อวันสูงสุดไม่เกินวันละ 80 บาท และน้อยรายนักที่จะได้รับค่าแรงล่วงเวลาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยในบางพื้นที่ต้องทำงานวันละ 12 - 14 ชั่วโมงโดยไม่ได้รับค่าล่วงเวลาเลย

3) การถูกทำร้ายร่างกายและล่วงละเมิดทางเพศ

ปัญหาภาษาเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของแรงงานต่างด้าว เมื่อแรงงานต่างด้าวไม่สามารถสื่อสารกับนายจ้างได้มากนัก ทำให้นายจ้างหลายรายไม่เข้าใจและเกิดความรู้สึกไม่พอใจแรงงานต่างด้าว แรงงานต่างด้าวจึงมักถูกนายจ้างตำหนิอย่างหยาบคาย ทั้งนี้ อาจเนื่องด้วยอคติทางชาติพันธุ์ประกอบ บางครั้งถึงกับลงมือทำร้ายแรงงานต่างด้าวอย่างรุนแรง บางกรณีจนถึงขั้นเสียชีวิต แรงงานต่างด้าวหนึ่งจำนวนไม่น้อยถูกนายจ้างหรือคนในบ้านของนายจ้างข่มขืน ล่วงละเมิดทางเพศ และ/หรือบางครั้งนายจ้างที่เป็นผู้หญิงเองก็เพิกเฉยต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

4) ความรุนแรงจากเจ้าหน้าที่รัฐ

เนื่องจากแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่เป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย ไม่มีบัตรอนุญาตทำงานจึงหวาดกลัวต่อการถูกจับกุม ทำให้แรงงานส่วนใหญ่ใช้วิธีจ่ายเงินให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็น "ค่าคุ้มครอง" เพื่อไม่ให้ตนเองถูกจับกุม ประกอบกับที่ผ่านมา แม้รัฐบาลมีนโยบายให้แรงงานต่างด้าวจดทะเบียนเพื่อขออนุญาตทำงาน แต่นายจ้างมักจะยึดบัตรอนุญาตของแรงงานเอาไว้ทำให้แรงงานต่างด้าวเหล่านี้ไม่รอดพ้นจากการถูกจับกุมของเจ้าหน้าที่ แรงงานหลายคนจึงรู้สึกว่าการมีหรือไม่มีบัตรอนุญาตทำงานไม่มีความแตกต่างกันมากนัก เพราะยังไม่ต้องจ่ายเงินค่าคุ้มครองให้กับเจ้าหน้าที่อยู่ดี ทำให้แรงงานต่างด้าวหลายคนใช้วิธีการจ่ายส่วยให้แก่เจ้าหน้าที่แทนการไปจดทะเบียน แรงงานต่างด้าวจำนวนมาก ไม่มีเงินจ่ายค่าส่วยจะถูกจับกุมคุมขัง ปัญหาการจับกุมคุมขังของแรงงานต่างด้าวมีความรุนแรงอยู่มาก นอกจากเรื่องของห้องขังที่แออัดยัดเยียด ปัญหาสภาพความเป็นอยู่ อาหารประจำวันและห้องน้ำของผู้ถูกคุมขัง ยังพบว่ามีการทำร้ายร่างกายแรงงานต่างด้าวที่ถูกจับกุมโดยทั้งจากเจ้าหน้าที่และผู้ช่วยผู้คุมซึ่งเป็นนักโทษไทยที่อยู่ในที่คุมขัง มีการทุบตีทำร้ายแรงงานต่างด้าวที่ถูกจับกุมหากไม่พอใจจนถึงขนาดเจ็บอย่างรุนแรงจนถึงเสียชีวิต มีการข่มขืน ล่วงละเมิดทางเพศ การกระทำอนาจารต่อผู้ต้องขังที่เป็นแรงงานต่างด้าวหญิง เช่น ให้ผู้ต้องขังชายช่วยตัวเองหน้าห้องผู้ต้องขังหญิง ไปจนถึงการข่มขืนกระทำชำเราผู้ต้องขังหญิง โดยนักโทษชายที่เป็นคนไทยต่อหน้าเจ้าหน้าที่ที่ไม่ใส่ใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือบางครั้งเจ้าหน้าที่รัฐบางคนก็เป็นผู้กระทำเสียเอง (อดิศร เกิดมงคล, 2560)

จากที่กล่าวมาทั้ง 4 ข้อใหญ่ ๆ จะเห็นได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านั้นเป็นปัญหาเชิงความรุนแรงที่เกิดขึ้นซ้อนทับกันตั้งแต่ความรุนแรงทางกายภาพที่ปรากฏเห็นได้ชัด ดังเช่น กรณีการทำร้ายร่างกาย การล่วงละเมิดทางเพศ และการฆ่า ไปจนถึงความรุนแรงทางโครงสร้างที่มองไม่เห็นได้ชัดเจนนัก เช่น การปกครองประเทศโดยระบอบเผด็จการทหาร การมีนโยบายรัฐที่ไม่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน การกดขี่แรงงาน การขูดรีดค่าแรง รวมไปถึงกระบวนการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศต้นทางและในประเทศไทย

แต่ความรุนแรงที่แฝงเร้นอีกชนิดหนึ่ง ซึ่ง "เรา" อาจลืมเลือนไปหรือไม่คิดว่ามันดำรงอยู่ คือ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากอคติและความเคียดชัง จะเห็นได้ชัดว่าหากเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงที่มีต่อคนเหล่านี้ขึ้นหลายคนมองว่าเป็นเรื่องธรรมดา หลายคนมองว่าเป็นเรื่องสมควรแล้วที่คนเหล่านี้จะได้รับหลายคนรับรู้แล้วลืมเลือนมันไป ปัญหาของความรุนแรงชนิดนี้ไม่ได้อยู่ที่การทำร้ายร่างกาย แต่เป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่ความรุนแรงที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่โดยไม่รู้ตัว ที่สำคัญคือผู้ที่กระทำความรุนแรงประเภทนี้ก็ไม่รู้ตัวเช่นกันว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความรุนแรง และที่สำคัญยิ่งกว่าก็คือ แท้จริงแล้วพวกเขาเหล่านั้นก็เป็นเหยื่อของความรุนแรงด้วยเช่นกัน

5) ความรุนแรงเชิงอคติทางชาติพันธุ์

ปัญหาหนึ่งที่เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิต่อแรงงานต่างด้าว คือ ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ที่มีต่อแรงงานต่างด้าว มีการสร้างและผลิตซ้ำผ่านสื่อหรือกลไกต่าง ๆ ในสังคมเพื่อตอกย้ำให้เห็นว่าแรงงานต่างด้าวเหล่านี้เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐต้องทำการควบคุมอย่างจริงจัง แรงงานต่างด้าวเหล่านี้เข้ามาแย่งงานแรงงานไทยต้องไล่ออกไปให้หมด ทั้งที่แรงงานเหล่านี้เข้ามาทำงาน "3 ส." งานที่แรงงานไทย ส่วนใหญ่ไม่ทำกันแล้ว

แนวคิดและการผลิตซ้ำ ทำให้สังคมไทยสร้างภาพความหวาดระแวงต่อแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะแรงงานพม่า คิดว่าแรงงานต่างด้าวเป็นตัวอันตรายน่ากลัว แรงงานต่างด้าวเองต้องคอยหลบ ๆ ซ่อน ๆ ด้วยเกรงว่าจะถูกจับกุมทำร้าย สภาพการณ์เหล่านี้ถูกสร้างเป็นภาพมายาที่กดทับให้สังคมไทยหวาดระแวงแรงงานต่างด้าว เกิดเป็นคำถามสำคัญว่าในฐานะมนุษย์ที่อยู่ร่วมพรมแดนติดต่อกันจะดำรงสถานภาพของมิตรภาพและสันติสุขต่อกันได้อย่างไรในเมื่อต่างหวาดระแวงปราศจากความไว้วางใจต่อกันและกัน

ในช่วงที่ผ่านมาสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากเรื่องแรงงานต่างด้าวก็คือ สังคมที่ดำรงอยู่ด้วยความกลัว เราถูกทำให้กลัวในซึ่งกันและกัน คนไทยกลัวแรงงานพม่า กลัวว่าพวกเขาเหล่านั้นจะมาทำร้ายตนเอง กลัวพวกเขาเหล่านั้นจะก่อเหตุร้ายกับคนรอบข้างของตนเอง ในขณะเดียวกันแรงงานต่างด้าวก็กลัวคนไทยจะมาทำร้ายพวกเขา กลัวคนไทยจะแจ้งความจับพวกเขา กลัวการถูกเจ้าหน้าที่ทำร้ายพวกเขา กลัวนายจ้างจะทำร้ายพวกเขา กลัวการถูกส่งกลับไปสู่ความไม่ปลอดภัยในประเทศของตนเอง ความกลัวเหล่านี้ไม่ใช่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เป็นความกลัวที่ถูกสร้างขึ้นจากการรับรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบอกเล่า การนำเสนอข่าว การประชาสัมพันธ์ โดยรัฐ จากการศึกษาและรวมถึงจากการไม่รู้ เช่น เรากลัวเพราะเราไม่สามารถสื่อสารกับพวกเขาได้ ซึ่งก่อให้เกิดฐานคติที่เป็นลบต่ออีกฝ่ายหนึ่ง และสังคมได้ผลิตซ้ำฐานคติเหล่านี้ครั้งแล้วครั้งเล่า จนกลายเป็นความปกติ ความเคยชิน และสุดท้ายกลายเป็นเรื่องธรรมชาติของใครหลายคนไป

การดำรงอยู่ของ "สังคมแห่งความกลัว" นี้เองที่ช่วยเสริมสร้างให้ความรุนแรงทางกายภาพเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า ทำให้การกดขี่ขูดรีดคนข้ามชาติเหล่านี้เกิดขึ้นเหมือนเป็นเรื่องปกติ จนกระทั่งกลายเป็นแนวนโยบายแนวปฏิบัติของรัฐ และกลายเป็นความชอบธรรมให้แก่ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ไป (อดิศร เกิดมงคล, 2560)

พ.ร.ก.ต่างด้าว ส่อละเมิดสิทธิมนุษยชน

ที่ผ่านมา ภาครัฐและเอกชนของไทยเรามองเห็นความจำเป็นและประโยชน์ของการอาศัยแรงงานต่างด้าว จึงมีการนำเข้าสู่ระบบและมีกฎระเบียบรองรับ แต่ก็ต้องยอมรับว่ายังเป็นแบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ มีการดำเนินการอย่างลู่หน้าปะจุมูก ปล่อยปละละเลยให้เกิดการทำผิดกฎหมายและสร้างเงื่อนไขให้เกิดความยุ่งยากในการจะปฏิบัติตามกฎระเบียบ ทำให้เป็นช่องทางในการทำมาหากินของเจ้าหน้าที่และเป็นต้นทุนสูงสำหรับผู้ประกอบการว่าที่ควรจะเป็น ขณะที่การมีแรงงานไม่ถูกกฎหมายจำนวนมากก็ไม่สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงของธุรกิจ ทั้งยังเน้นแต่แรงงานฝีมือต่ำราคาถูก แต่ก็กีดกันแรงงานฝีมือหรือผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญต่าง ๆ ที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม สภาพอย่างนี้ดำรงอยู่มานานแล้วและในปัจจุบันจำนวนแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยมีตัวเลขการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวจากสำนักบริหารแรงงานต่างด้าวกระทรวงแรงงานเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2560 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,613,269 คน ในการออก พ.ร.ก. การบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็น พ.ร.ก. แรงงานต่างด้าวฉบับใหม่ ได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 22 มิ.ย. 2560 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 23 มิ.ย. 2560 เป็นต้นไปนั้น พ.ร.ก. ฉบับนี้ให้เหตุผลว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของคนต่างด้าวที่มีอยู่ มีบทบัญญัติที่ไม่ครอบคลุมการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าวทั้งระบบ ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากไม่มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเร่งด่วนจะมีผลกระทบต่อความมั่นคง ด้านแรงงาน เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ดังนั้น เพื่อให้สามารถบริหารจัดการระเบียบการป้องกัน การคุ้มครอง การเยียวยา และการใช้บังคับ

กฎหมาย รวมทั้งการส่งเสริมความร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการ การทำงานของคนต่างด้าว ได้ทั้งระบบ อันจะเป็นการสร้างความมั่นคงทางด้านแรงงาน เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ซึ่งเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้เพื่อประโยชน์ในการที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงต้องออก พ.ร.ก. ฉบับนี้

เมื่อกล่าวถึงการออก พ.ร.ก. การบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว ซึ่งขัดแย้งกับความเป็นมา และสภาพความเป็นจริงของประเทศที่ต้องอาศัยพึ่งพิงแรงงานต่างด้าวที่มีส่วนสร้างความเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจมานาน สวนทางกับโครงการความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียนและยังขัดแย้งกับการเตรียมตัวเข้าสู่สังคม ผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้นในอีกไม่กี่ปีข้างหน้าด้วยการออก พ.ร.ก. นี้ไม่ใช่แค่ปัญหาทางเทคนิคกฎหมายหรือปัญหาใน ภาคปฏิบัติ แต่เป็นความผิดพลาดระดับยุทธศาสตร์ของประเทศที่จะทำให้เกิดความเสียหายใหญ่หลวงทั้งทาง เศรษฐกิจและสังคมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการออก พ.ร.ก. ฉบับนี้ออกมาเหมือนกับ คสช. และรัฐบาลนี้ไม่รับรู้หรือเข้าใจปัญหาและทิศทางของประเทศเลยแม้แต่น้อย นอกจากนี้จะไม่แก้ปัญหาคือ สะสมมาตั้งแต่อดีตแล้ว ยังจะซ้ำเติมปัญหาให้หนักกว่าเดิมอย่างร้ายแรงอีกด้วย หากมีการดำเนินการเคร่งครัด ตามกฎหมายนี้ จะมีผลทำให้แรงงานต่างด้าวนับล้าน ๆ คน ต้องอพยพออกจากประเทศไทยทันที ส่งผลให้ธุรกิจ ขนาดเล็กขนาดกลางทั่วประเทศล้มระเนระนาดกันไปหมดจะส่งผลเสียต่อเศรษฐกิจไทยเป็นแสนล้านและ ประชาชนที่เดือดร้อนอยู่แล้วยิ่งเดือดร้อนมากขึ้น แต่ถ้ามีการผ่อนปรนแบบให้เบ็ดเสร็จของเจ้าหน้าที่ผู้มี อำนาจรับผิดชอบ การมีบทลงโทษหนักและสภาพไร้ทิศทางหรือวิสัยทัศน์ของรัฐบาลจะทำให้เกิดการทุจริต คอร์รัปชันขนาดใหญ่ เท่ากับเป็นการสร้างช่องทางทำมาหากินให้กับเจ้าหน้าที่บนความเดือดร้อนของ ผู้ประกอบการและแรงงานต่างด้าว การที่รัฐบาลออก พ.ร.ก. นี้อาจต้องการเอาใจสหรัฐหรืออวดอ้างต่อ ต่างประเทศว่าเป็นการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวให้ก้าวหน้าทันสมัยขึ้น กรณีนี้จะมีผลตรง กันข้าม ด้วยระบบการบังคับใช้กฎหมายที่จุกจิกยุ่งยาก แต่บทลงโทษหนักมากอย่างนี้ แรงงานต่างด้าวที่ยังอยู่ ต่อไปจะยิ่งถูกเอารัดเอาเปรียบและอยู่ในสภาพพลเมืองชั้นสามชั้นสี่ ถูกละเมิดสิทธิของความเป็นมนุษย์มาก ยิ่งขึ้น ซึ่งก็เป็นปัญหาของสังคมที่สำคัญมากด้วย (จาตุรนต์ ฉายแสง, 2559)

อีกทั้งยังมีนักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ ยอมรับสถานการณ์แรงงานต่างด้าวกลับประเทศหลังออก พ.ร.ก.แรงงานต่างด้าวฉบับใหม่ กระทบระบบเศรษฐกิจไทย ภาคการผลิตหยุดชะงัก ซึ่งมีหลายข้อของ พ.ร.ก. ฉบับนี้ เข้าข่ายละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งรองศาสตราจารย์ภิธาน แล ดิลกวิทยรัตน์ อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดเผยว่า การออกคำสั่งมาตรา 44 ชะลอบังคับใช้ พ.ร.ก. การบริหารจัดการ การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 จำนวน 4 มาตรา ออกไปอีก 180 วัน ขอให้รัฐบาลใช้ช่วงเวลานี้ทบทวน รายละเอียดของกฎหมายก่อนบังคับใช้ โดยเฉพาะการปฏิรูปประสิทธิภาพระบบราชการ ที่ให้บริการจดทะเบียน และขั้นตอนการทำเอกสารแรงงานต่างด้าว ต้องไม่ยุ่งยากและล่าช้า เพราะอาจเป็นสาเหตุให้ผู้ที่ต้องการเดินทาง เร็วขึ้น ยอมเสียเงินนอกระบบ เพื่อลัดขั้นตอน เช่นเดียวกับอัตราโทษที่สูงเกินไป จะเปิดช่องให้เกิดปัญหา คอร์รัปชัน เพราะหากถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย อาจเกิดความพยายามต่อรองกันนอกระบบ ยิ่งโทษสูง การต่อรองยิ่งสูงตาม (เบญจมาศ วิถี, 2560) ส่วนสุรพงษ์ กองจันทึก อดีตประธานอนุกรรมการสิทธิมนุษยชน ด้านชนชาติ แรงงานข้ามชาติ และคนพลัดถิ่น ที่มองนโยบายแก้ปัญหาแรงงานต่างด้าวเถื่อนด้วยยาแรงจาก

รัฐบาลในครั้งนี้นี้ว่า ประสงค์ของรัฐบาลในการออก พ.ร.ก. การบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 มีเพียงประการเดียวคือการเพิ่มโทษผู้ที่มีความผิดตามกฎหมายให้หนักขึ้น ซึ่งวิธีการคิดแบบนี้ได้คำตอบที่ส่งผลไปถึงผู้ประกอบการอย่างทันที รวมถึงลูกจ้างแรงงานต่างด้าว และหนุนนำให้เจ้าหน้าที่รัฐปราบปรามแรงงานต่างด้าวอย่างจริงจัง โดยวิธีคิดของเจ้าหน้าที่กระทรวงและรัฐมักเป็นการดูถูก กดขี่ และมุ่งหาเงิน โดยไม่คิดถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติ หากดูบทลงโทษของกฎหมายอาญาที่ผ่านมาชัดเจนว่าค่อนข้างสอดคล้องกันระหว่างโทษปรับและจำคุก เช่น จำคุกไม่เกิน 5 ปีปรับไม่เกิน 5 หมื่นบาท แต่ พ.ร.ก. ฉบับนี้มีการปรับสูงถึง 4 - 8 แสนบาท ซึ่งโทษจำคุกตลอดชีวิตยังไม่มีมีการปรับมากเท่านี้เลย และสรุปขง กองจันท์ก็ กล่าวอีกว่า การขึ้นทะเบียนแรงงาน มีขั้นตอนและเสียค่าใช้จ่ายสูง จนเอื้อต่อกระบวนการใต้ดิน ผู้ที่ได้ประโยชน์มากที่สุดจากขั้นตอนที่ยากลำบากในการขึ้นทะเบียนและการกีดกันแรงงานต่างด้าว ก็คือ ธุรกิจใต้ดิน ส่วน ดร.ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ ผู้อำนวยการวิจัย ด้านการพัฒนาแรงงาน มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย กล่าวว่า ที่ผ่านมาการเปิดให้นายจ้างนำลูกจ้างมาลงทะเบียนหลายครั้งโดยไม่มีการลงโทษผู้กระทำความผิด กลับกลายเป็นการสร้างพฤติกรรมไม่ดีให้กับนายจ้างและลูกจ้าง ซึ่งความเข้มงวดทางกฎหมายจะส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศ (กันติพิชญ์ ใจบุญ, 2560)

แนวทางแก้ไขปัญหาการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

การแก้ปัญหาแรงงานต่างด้าวกับการละเมิดสิทธินั้น จะสามารถยุติปัญหาที่ได้นำเสนอมานั้น ควรจะต้องได้รับความร่วมมือกับรัฐและผู้ประกอบการ ให้นำแรงงานต่างด้าวเข้าสู่ระบบเพื่อให้เกิดกระบวนการติดตามแรงงานต่างด้าว และดูแลสิทธิของแรงงานต่างด้าวได้อย่างทั่วถึง พร้อมทั้งหน่วยงานของภาครัฐหรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีมาตรการทางสังคมและกฎหมายเพื่อให้เป็นข้อยึดถือปฏิบัติให้ของผู้ประกอบการและแรงงานต่างด้าว เพื่อให้เข้าถึงกระบวนการสิทธิของรัฐ พร้อมทั้งได้รับความยุติธรรมของความ เป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียม (ธนพัฒน์ พันธุ์สุข, 2559)

สรุป

ข้อค้นพบ

คำว่า “สิทธิมนุษยชน” นั้น ในสมัยกรีกโบราณไม่ได้ใช้คำนี้ จะใช้คำว่า “สิทธิตามธรรมชาติ” หรือ “สิทธิเอกชน” ซึ่งก็มีความหมายอย่างเดียวกัน คือ สิทธิที่มนุษย์นั้นมีมาแต่กำเนิดไม่มีผู้ใดสามารถพรากไปจากมนุษย์ได้ ซึ่งในเบื้องต้นนั้นจะกล่าวถึงเสรีภาพและความเสมอภาคเป็นหลักเนื่องจากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา มนุษย์มักจะถูกครอบงำด้วยระบอบกษัตริย์ ซึ่งอาจเกิดระบอบทรราชย์ได้ง่ายอันเป็นการกดขี่ข่มเหงมนุษย์ด้วยกันเอง จึงมีนักปราชญ์ที่มีแนวคิดต่อต้านการกดขี่ข่มเหงดังกล่าว โดยเรียกว่ากฎหมายธรรมชาติ และก็มีผู้ที่สนับสนุนแนวความคิดนี้มากมายทั้งในอดีตและปัจจุบัน เสรีภาพที่มนุษย์ค้นพบนี้มีอยู่แล้วตามธรรมชาติเพียงแต่ มนุษย์นำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายเพื่อเป็นการควบคุมมิให้ใช้เสรีภาพไปตามอำเภอใจ จนเป็นการกระทบต่อ เสรีภาพของผู้อื่น เนื่องจากมนุษย์นั้นจะต้องอยู่ร่วมกัน การกำหนดกฎเกณฑ์ที่ซึ่งเป็นการรื้อถอนเสรีภาพของแต่ละบุคคลจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น ต่อมาจึงได้บัญญัติไว้ในปณิญาสาส์นว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ขององค์การสหประชาชาติ เพื่อเป็นมติร่วมกันของประเทศต่าง ๆ ให้คุ้มครองและรับรองสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลเพื่อให้มีหลัก

เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งจากที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่าบุคคลตามความหมายของสิทธิมนุษยชนนั้น ไม่ได้แยกว่าบุคคลนั้นเป็นพลเมืองของรัฐ หรือเป็นคนต่างด้าว ดังนั้นหากสิทธิที่ให้แก่บุคคลไม่ใช่สิทธิที่จะกระทบต่อสถานะเศรษฐกิจ และความมั่นคงแห่งรัฐแล้วย่อมจะต้องแปลความได้ว่า เป็นสิทธิที่จะให้แก่บุคคลทุกคนที่อยู่ภายในรัฐนั้น ไม่ว่าจะเป็นพลเมืองของรัฐ หรือคนต่างด้าวก็ตาม ทั้งนี้รวมถึงคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายด้วย เพราะในลักษณะของศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ และความเสมอภาคแล้วย่อมพิจารณาได้ว่ามีความเท่าเทียมกันมีได้น้อยกว่าพลเมืองของรัฐ หรือคนต่างด้าวที่เข้าเมืองอย่างถูกกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

การแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิของแรงงานต่างด้าวนั้นควรจะต้องมีการดำเนินการที่เรียกว่าไตรภาคี ซึ่งประกอบด้วย รัฐ ผู้ประกอบการ และแรงงานต่างด้าว เพราะการสร้าง ความเข้าใจและมีมุมมองในทิศทางเดียวกันแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้ก็จะบรรเทาและยุติลงในที่สุด บทบาทของรัฐจะต้องไม่เพียงผู้นำเข้าและอนุญาต แต่รัฐต้องปรับเปลี่ยนไปเป็นผู้ติดตามแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาและตรวจสอบผู้ประกอบการว่าดำเนินการเช่นใดกับกลุ่มแรงงานเหล่านี้ ในส่วนของผู้ประกอบการควรยึดหลักกฎหมายในการรับแรงงานต่างด้าวเข้าทำงานพัฒนาแรงงานเหล่านี้ให้มีความสามารถมีความเป็นอยู่ของชีวิตตามปัจจัยพื้นฐานที่เรียกว่าปัจจัย 4 ไม่เอาไรดเอาเปรียบและละเมิดสิทธิแรงงานต่างด้าวให้ความเท่าเทียมซึ่งกันและกัน หากปฏิบัติเช่นนี้แล้วผลที่ตามมาคือความภาคภูมิใจที่แรงงานมีต่อองค์กร การนำมาซึ่งความสำเร็จขององค์กร ส่วนสุดท้ายคือแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาควรยึดหลักปฏิบัติตามกฎหมายในฐานะพลเมืองหนึ่งที่อยู่ภายในรัฐรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเอง เปิดรับการเรียนรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอยู่เสมอเพื่อที่จะได้รู้เท่าทันและหลีกเลี่ยงถึงการถูกเอาไรดเอาเปรียบ การละเมิดสิทธิของตนเอง ดังนั้นจึงต้องเพิ่มการดูแลและคุ้มครองสิทธิให้มากขึ้นเช่นกัน (ธนพัฒน์ พันธุ์สุข, 2559)

เอกสารอ้างอิง

- กันติพิชญ์ ใจบุญ. (2560, พฤษภาคม 1). **วัดน้ำหนัก พรก.แรงงานต่างด้าว ‘คนดีต้องไม่กลัว’ หรือ ‘รัฐกำลังเดินผิดทาง**. [ออนไลน์]. จาก www.posttoday.com/analysis/report/501238. [สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2564].
- ข่าวไทยพีบีเอส. (2560 พฤษภาคม 11). **แรงงานเมียนมาขอความเป็นธรรม หลังน้องภรรยาถูกนายจ้างล่อลวงละเมิดทางเพศ**. [ออนไลน์]. จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/262376>. [สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 พ.ค. 2565].
- จาตุรนต์ ฉายแสง. (2559, กันยายน 30). **พ.ร.ก.การบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว**. [ออนไลน์]. จาก www.prachatai.com/journal/2017/06/72187. [สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2564].
- จรัญ โฆษณานันท์. (2545). **สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน : ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- เขาวรรณ กาญจนะไพบุลย์. (2558). **ปัญหาสิทธิมนุษยชนกับคนเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย**. วารสารศาลรัฐธรรมนูญ. 17(50), 117-128.
- ชนพัฒน์ พันธุ์สุข. (2559). **ปัญหาแรงงานต่างด้าวกับการละเมิดสิทธิ**. วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา คณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา. 5(2), 41-49.
- เบญจมาศ วิถี. (2559, มีนาคม 29). **นักวิชาการ ชี้พ.ร.ก.ต่างด้าว ส่อละเมิดสิทธิมนุษยชน** [ออนไลน์]. จาก www.news.voicetv.co.th/business/504859.html [สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2564].
- ประชาไท. (2561, เมษายน 11). **เผยแรงงานไม่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติกว่า 8 แสน ขณะที่ตัวเลขของรัฐบาลที่มีเพียง 1 แสน**. [ออนไลน์]. จาก <https://prachatai.com/journal/2017/04/72187>. [สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 พ.ค. 2565].
- ผจงรักษ์ ศรีไชยวงศ์. (2557). **การคุ้มครองแรงงานต่างด้าวหญิงจากพม่า : กรณีศึกษาลูกจ้างทำงานบ้านในกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2552, ตุลาคม 10). **การละเมิดสิทธิแรงงาน**. [ออนไลน์]. จาก www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=9520000021740 [สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2564].
- รัชดา ไชยคุปต์. (2562, กันยายน 19). **สื่อสารแรงงานหญิงข้ามชาติ ปัญหาพร้อมของอาเซียน**. <https://www.chula.ac.th/cuinside/25996/>. [สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 พ.ค. 2565].
- วิจิตรา (ฟุ้งลัดดา) วิเชียรชม (2558). **คำอธิบายกฎหมายแรงงาน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2560, สิงหาคม 30). **พร้อมรับ พ.ร.ก. แรงงานต่างด้าว ธุรกิจไม่สะอวด**. [ออนไลน์]. จาก

https://www.kasikornbank.com/th /business/sme/KSMEKnowledge/article/KSMEAnalysis/Documents/foreign-workers-regulation-for-business_Full.pdf.

[สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2565].

สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2560). **สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร ประจำเดือน มีนาคม 2560**. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว.

อดิสร เกิดมงคล. (2560, พฤศจิกายน 10). รายงาน : **แรงงานต่างด้าวในสังคมไทย: การย้ายถิ่นของผู้ลี้ภัยความผูกพันกับสังคมไทย**. [ออนไลน์]. จาก [www. prachatai.com/journal/2007/10/14573](http://www.prachatai.com/journal/2007/10/14573).

[สืบค้นข้อมูลเมื่อ วันที่ 30 ตุลาคม 2564].

สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน. (2562). **วารสารสถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2562**. ฝ่ายสารสนเทศ กลุ่มงานพัฒนาระบบควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว.